

ศึกษาการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เกาะเสม็ด

ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

A STUDY OF PARTICIPATORY WASTE MANAGEMENT IN KOH SAMET AREA PHE SUBDISTRICT, MUEANG RAYONG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

อัศววัฒน์ กิจกุลทรัพย์

อาจารย์ ดร.ศิริรักษ์ นิตส์นอก

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยจะศึกษาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะ ศึกษาวิธีการรูปแบบ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในการบริหารจัดการขยะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาวิธีแก้ปัญหการบริหารจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยผู้วิจัยจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกประชากรกลุ่มตัวอย่างมีสี่กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มเอกชน ได้แก่ผู้ประกอบการโรงแรม ร้านอาหาร จำนวน 5 คน กลุ่มที่สอง คือ นักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน กลุ่มที่สาม คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง จำนวน 5 คน ได้แก่เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพ ผู้บริหาร ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะ และกลุ่มสุดท้ายคือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เกาะเสม็ด จำนวน 5 คน

ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ โดยการบริหารจัดการขยะของภาคส่วนต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย การร่วมกันวางแผนคิดแก้ไขปัญหาการดำเนินการปฏิบัติงานการติดตามผลและร่วมรักษามาตรฐานที่กลุ่มที่กำหนดขึ้น และมีส่วนร่วมใน

การรับผลประโยชน์ร่วมในความสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของ องค์กร และสามารถสำเร็จ เป้าหมายที่ได้ตามกำหนดไว้โดยในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เกิด การมีส่วนร่วม เช่น บุคคลได้รับการกระตุ้นที่ดี ทางด้าน การรับรู้ และได้รับการสนับสนุน จากบุคคล ในองค์กรซึ่งผู้นำหรือผู้บริหารต้องมีบทบาทในการ สนับสนุนการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ การบริหารจัดการขยะ , การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

Research on participatory waste management in Koh Samet area Phe Subdistrict, Mueang Rayong District, Rayong Province. The researchers will study and analyze the problem of waste management. Study the methods, patterns and contributions of various sectors in waste management with the aim of finding effective and sustainable solutions to waste management problems. We use qualitative research. There are four groups of private groups, namely hotel operators and restaurants, the second group is tourists, and the third group is The Administrative Organization of Phe Subdistrict, Mueang Rayong District, Rayong Province. There are five people, namely the Phe Subdistrict Administration, the Executive Director of the Division of Public Health and Environment, and the waste collection officers, and the last group is the people living in Koh Samet area. 5 persons.

The study found that the process of participating in various activities or projects by waste management of various sectors, including: Working together to plan, think, solve problems. Conducting follow-up operations and co-maintaining the standards established by the group and contributing to the mutual benefit of success. In order to contribute to the goals of the organization and be able to achieve the goals set forth by participating in the activities, there are factors that contribute to the

participation, such as a person receiving a positive stimulation, awareness and support from the person in the organization, in which the leader or executive must play a role in supporting the participation.

Keywords : Waste Management, participates

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ขยะของประเทศไทยในปัจจุบันปริมาณขยะสูงขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง จากการรายงานสถานการณ์ขยะเมื่อปี พ.ศ. 2559 ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่ามีปริมาณขยะรวมกันทั้งประเทศมีจำนวน กว่า 27.06 ล้านตัน/ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละกว่า 74,130 ตัน/วัน โดยเฉลี่ยปริมาณขยะ 1.14 กิโลกรัม/คน/วัน ทั้งนี้ยังไม่รวมขยะที่ตกค้างสะสมเพิ่มขึ้นทุกปีไม่ต่ำกว่าปีละ 10 ล้านตัน และปัจจุบันถึงแม้ปริมาณขยะรวมกันทั้งประเทศ 24.98 ล้านตัน/ปีเมื่อปี พ.ศ.2564 แต่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ก็ยังไม่ลดน้อยลง (กรมควบคุมมลพิษ,2557)

ปัญหาขยะหรือขยะมูลฝอย หมายถึง ขยะทั่วไปที่เกิดจากการบริโภคและอุปโภค กิจกรรมทั้งหลายของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือน ชุมชน ตลาด ร้านค้า และโรงงาน ประเทศไทยถือว่าขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์ ซึ่งมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกันหลายรูปแบบ เช่น พฤติกรรมการบริโภค การแยกขยะจากต้นทางไม่ได้มาตรฐาน การกำจัดขยะ ไม่เป็นไปตามหลักวิชาการ เป็นปัญหาก่อให้เกิดมลพิษ การไม่ลดขยะโดยการนำกลับมาใช้ซ้ำ ซึ่งอาจก่อปัญหาหมลพิษ และสิ่งแวดล้อม เช่น ปฏิกริยาเรือนกระจก ซึ่งเกิดจากการเทกองขยะ ส่งผลให้ปล่อยก๊าซมีเทน คาร์บอนไดออกไซด์ กับ ซัลเฟอร์ปัญหาขยะในทะเลซึ่งส่งผลต่อสภาพแวดล้อมและรวมถึงสัตว์ทะเล เป็นต้น

กรมควบคุมมลพิษ ,กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เสนอการจัดการขยะของประเทศไทย โดยรัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะโดยใช้แนวคิด 3R คือ Reduce Reuse และ Recycle เสนอ Roadmap จัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 – 2564 เพื่อเป็นกรอบและทิศทางการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษการจัดการขยะ โดยวางโครงสร้างให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค

ประชาชนร่วมกันจัดการปัญหา แบ่งเป็น 4 มาตรการ คือ แก้ไขปัญหาขยะเก่าตกค้างสะสม สร้างรูปแบบการจัดการขยะใหม่ วางระเบียบและมาตรการการบริหารจัดการและการสร้างวินัยคนในชาติ (กรมควบคุมมลพิษ,2559)

ส่วนภาคเอกชนเองเริ่มรณรงค์คัดแยกขยะในองค์กร นำส่วนที่ยังใช้ประโยชน์ได้ไปรีไซเคิลหรือจำหน่าย ช่วยกันฝังกลบขยะอินทรีย์ให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติหรือทำปุ๋ย ส่วนที่เหลืออยู่ใช้วิธีเผาทำลายด้วยเตาเผาขยะเทคโนโลยีสูงที่มีระบบควบคุมอากาศ โดยไม่ต้องใช้ไฟฟ้า น้ำมัน หรือแก๊ส อีกทั้งยังมีการหารือเพื่อตั้งเป้าหมายที่จะลดขยะที่มีอยู่ในทะเลลงกว่า 50% ภายในปี 2570 เมื่อขยะมากกว่าครึ่งถูกกำจัดด้วยกระบวนการที่ไม่ถูกต้องจึงนำมาซึ่งปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจ และที่สำคัญ ปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบหนึ่งต่อสุขภาพจากการไม่แยกขยะและไม่มีจัดการพื้นที่เทกองให้ถูกต้อง มีได้ตั้งแต่จากการรับสารเจือปนตั้งแต่ที่เป็นเชื้อโรค ไมโครพลาสติก (พลาสติกขนาดเล็กมากๆ ที่แตกจากการย่อยสลายไม่สมบูรณ์) และสารเคมีอันตราย อย่างสารตะกั่วและโลหะหนักในขยะอิเล็กทรอนิกส์ซึมลงดินและย้อนกลับมาหาคนและสัตว์ในผัก อาหารทะเล เนื้อสัตว์ รวมถึงน้ำ และยังเป็นสาเหตุที่ทำให้สัตว์ทะเล 5-10% พิกการ จากการกินพลาสติกเข้าไป และเสียชีวิต ตามที่เป็นข่าวดังตลอดหลายปีที่ผ่านมา (กรมควบคุมมลพิษ,กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

การจัดการขยะบนพื้นที่เกาะเสม็ดที่ผ่านมา ขยะในพื้นที่เกาะเสม็ดเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเพ (อบต.เพ) โดยดำเนินการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด ขนาดพื้นที่ 10 ไร่ โดยการเทกองขยะมูลฝอยกลางแจ้ง และคัดแยกขยะรีไซเคิล เพื่อนำไปจำหน่าย ส่วนที่เหลือจะถูกนำไปเทกองและดำเนินการเผาในที่โล่งแจ้ง ซึ่งเป็นการจัดการที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง (อบจ.ระยอง) จึงเข้ามาช่วยจัดหาระบบเพื่อการจัดการขยะเป็นไปตามหลักวิชาการโดยได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 โครงการฟื้นฟูสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยบนเกาะเสม็ด และปรับปรุงบ่อฝังกลบให้ถูกหลักสุขาภิบาล งบประมาณ 38,100,000 บาท โดยดำเนินการในพื้นที่

อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด ก่อสร้างหลุมฝังกลบขยะมูลฝอยและนำขยะมูลฝอยในพื้นที่ใส่บ่อฝังกลบ(องค์การบริหารส่วนตำบลเพ)

จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลเพ การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวทำให้ปริมาณขยะบนพื้นที่เกาะเสม็ดเพิ่มขึ้น (ประมาณ 10-15 ตัน) จนเกินศักยภาพของระบบฝังกลบเดิมไม่สามารถรองรับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้ ทำให้เกิดขยะตกค้างสะสมบนพื้นที่เกาะเสม็ด เนื่องจากไม่มีการขนส่งขยะออกมากำจัดยังฝั่ง ปัจจุบันมีขยะตกค้างสะสมจำนวนมาก และมีแนวโน้มจะมากขึ้นเรื่อยๆ ประเด็นเหล่านี้นำมาซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาถึงปัญหาการบริหารจัดการขยะ ศึกษาวิธีการ รูปแบบ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในการบริหารจัดการขยะ เพื่อหาทางแก้ปัญหาการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

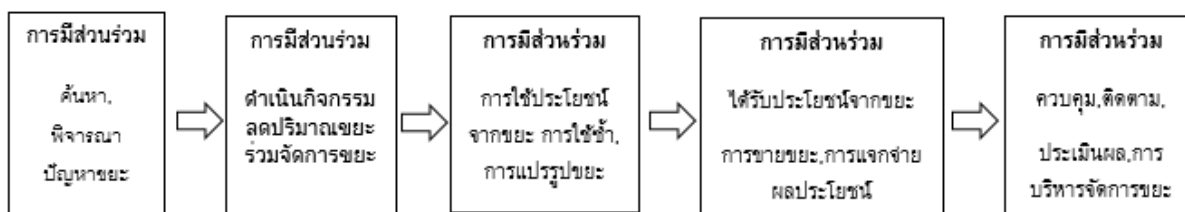
เสม็ดคือเกาะสวรรค์ที่เงียบสงบและอุดมสมบูรณ์ ขยะที่เกิดขึ้นจากชุมชนบนเกาะเป็นขยะอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้และมีปริมาณน้อย เนื่องจากนักท่องเที่ยวยังไม่มาก จนเมื่อความเจริญค่อยๆ เข้ามาสู่เกาะมีโรงแรมและรีสอร์ทจำนวนมากถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ขยายตัว ในขณะเดียวกันพลาสติกก็เริ่มถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น เดิมบนเกาะเสม็ดมีโรงเผาขยะ แต่จำเป็นต้องปิดทำการไป เนื่องจากกระบวนการเผาปล่อยก๊าซเรือนกระจกทำลายชั้นบรรยากาศ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของภาวะโลกร้อน จากการเผาจึงเปลี่ยนมาเป็นฝังกลบขยะแทน แต่ก็ประสบปัญหาพื้นที่ไม่เพียงพอ ขยะจำนวนมากจึงตกค้างอยู่บนเกาะ หลายปีที่ผ่านมา หน่วยงานส่วนท้องถิ่นหลายภาคส่วนพยายามเร่งหาหนทางแก้ไข จนในที่สุดโรงคัดแยกขยะบนเกาะเสม็ดก็ถูกก่อสร้างจนเสร็จและเปิดทำการมาแล้วระยะหนึ่ง ขยะตกค้างที่เคยมีตอนนี้ถูกจัดการไปทั้งนี้ ด้วยประสิทธิภาพของโรงคัดแยกขยะที่สร้างขึ้นใหม่ ทำให้สามารถดูแลขยะที่เกิดขึ้นใหม่ในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างเช่น มีการคัดแยกขยะตามประเภท และขณะเดียวกันทางอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด ก็ดำเนินการตามมาตรการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ประชาชนนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการฯ มีส่วนร่วมในการ ลด ละ เลิก การใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง โดยอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด และเจ้าหน้าที่อุทยานฯ จะคอยไปตรวจเช็คสัมภาระของนักท่องเที่ยวบริเวณท่าเรือ เพื่อลดการนำโฟมและถุงพลาสติกขึ้นมาบนเกาะ เป็นต้น

จากสภาพปัญหาขยะและการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น นำมาสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขยะบนเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในการบริหารจัดการขยะบนเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พัฒนากรอบแนวคิดจากรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตาม

ที่มา : พัฒนาจากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (Cohen & Uphoff, 1980, p.222)

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยจะศึกษาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ศึกษาวิธีการ รูปแบบ และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในการบริหารจัดการขยะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาวิธีแก้ปัญหการบริหารจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยผู้วิจัยจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview)

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. ข้อมูลด้านเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยค้นคว้าข้อมูลจากทางเอกสาร และเว็บไซต์ ซึ่งมีข้อมูลที่หลากหลายทั้งในแนวกว้างและลึก ศึกษางานวิจัยและวิทยานิพนธ์ต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับความรู้ ความคิดเห็น
3. ข้อมูลจากการสังเกตการณ์เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตทำการซักถามและการจดบันทึกข้อมูลกับกลุ่มบุคคลที่ผู้วิจัยศึกษาประกอบด้วย กลุ่มเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการโรงแรม ร้านอาหาร กลุ่มที่สอง คือ นักท่องเที่ยว กลุ่มที่สาม คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลเพ (อบต.เพ) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้แก่ ข้าราชการ อบต. ผู้บริหาร ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะเจ้าหน้าที่อุทยานฯ และกลุ่มสุดท้ายคือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เกาะเสม็ด

นิยามศัพท์

การบริหารจัดการขยะ หมายถึง การดำเนินการเพื่อการจัดการขยะมูล ในองค์การบริหารส่วนตำบลเพ (อบต.เพ) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ด้วยวิธีการลดการเกิดขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ การเก็บรวบรวม การขนถ่าย การนำขยะมูลฝอยชุมชนไปกำจัดอย่างถูกวิธี

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูล หมายถึง ประชาชนในบนเกาะเสม็ด องค์การบริหารส่วนตำบลเพ (อบต.เพ) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง มีส่วนร่วมในการจัดการขยะชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

พื้นที่เกาะเสม็ด หมายถึง เกาะเสม็ดในตำบลเพอยู่ภายใต้องค์การบริหารส่วนตำบลเพ (อบต.เพ) อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง รวมถึงพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะ

เสม็ด ซึ่งเกาะเสม็ดอยู่ห่างจากชายฝั่งบ้านเพ จังหวัดระยอง ประมาณ 6.5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 3,125 ไร่

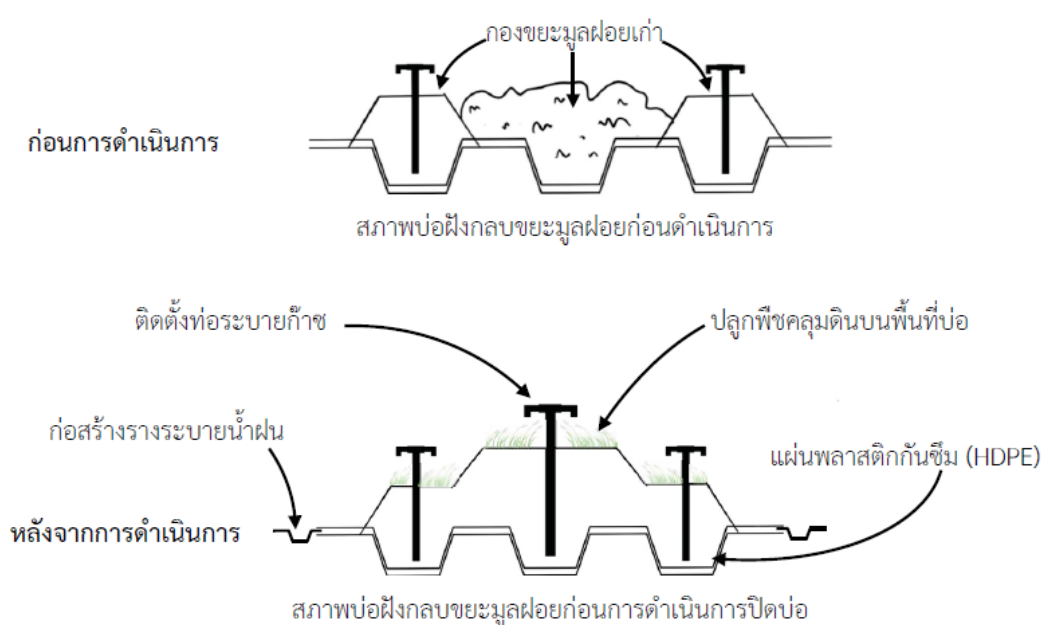
ผลการศึกษา

ผู้วิจัยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลการสรุปผลการศึกษากิจการการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการขยะโดย ผู้วิจัยได้วางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอ้างอิงข้อมูลที่เก็บได้จากเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์เนื้อหาในส่วนที่ตอบผลการศึกษาพบว่า

มาตรการและแนวทางการบริหารจัดการขยะเพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการขยะของชุมชนพื้นที่เกาะเสม็ด อบต.เพ อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง การจัดการขยะบนพื้นที่บนเกาะเสม็ด มีการบริหารจัดการ เช่น ต้นทางมีการรณรงค์คัดแยกขยะต้นทางครอบคลุมทั้งพื้นที่รวมทั้งสถานประกอบกิจการ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ พบว่ามีการบูรณาการทั้งภาครัฐและเอกชนในภาพรวมมากยิ่งขึ้น กลางทาง อบต. เพ สามารถดำเนินการจัดเก็บขยะและเก็บขนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลายทาง อบต.เพ ได้ขอความอนุเคราะห์ อบจ.ระยอง จ้างบริษัทเอกชนดำเนินการกำจัดเป็นระยะเวลา 3 ปี มีปริมาณขยะเข้าประมาณ 10-15 ตัน ต่อวัน กำจัดโดยการคัดแยกก่อนการนำขยะมาทำปุ๋ยหมักหรือก๊าซชีวภาพ ขยะรีไซเคิลและผลิตเชื้อเพลิงขยะ(Refuse Derived Fuel) RDF ส่งไปยังสถานที่กำจัดขยะของ อบจ.ระยอง ซึ่งหากครบกำหนด อบต.เพ จะต้องบริหารจัดการด้วยตนเองจึงเตรียมต้องจัดหางบประมาณเพื่อไว้รองรับในการบริหารจัดการต่อไป

การศึกษาการบริหารจัดการขยะเกาะเสม็ด อบต.เพ อำเภอมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่าจากปัญหาเรื่องพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการฝังกลบ และมีขยะตกค้างอยู่บนเกาะทางอบต.เพ และหน่วยงานส่วนท้องถิ่นหลายภาคส่วนร่วมกันแก้ไขปัญหา มีการจัดการขยะโดยการคัดแยกขยะบนเกาะเสม็ดอย่างมีประสิทธิภาพจากโรงคัดแยกขยะที่สร้างขึ้นใหม่ ทำให้สามารถดูแลขยะที่เกิดขึ้นใหม่ในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างเช่น มีการคัดแยกขยะตามประเภท

การบริหารจัดการขยะแบบฝังกลบหรือแบบเดิมที่ถูกสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ของ อบต.เพ มีจำนวน 3 บ่อ โดยบ่อขยะฝังกลบบ่อที่ 1 และ 3 มีการฝังขยะและกลบทับด้วยดินพร้อมติดตั้งท่อก๊าซ ส่วนบ่อฝังกลบบ่อที่ 2 ไม่มีการกลบทับด้วยดิน สภาพบ่อมีลักษณะเทกอง (Open Dump) ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง พื้นที่โดยรอบมีขยะ เศษแก้วเศษ เศษวัสดุปะปนจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความชำรุดของพลาสติก (High Density Polyethylene) HDPE รองบ่อกันซึมฉีกขาด ซึ่งมีอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงานและมีผลเสียต่อคุณภาพน้ำใต้ดิน

ภาพ รูปแบบบ่อฝังกลบก่อนและหลังดำเนินการปิดบ่อ ของ อบต.เพ
ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ (2563)

ส่วนการตัดแยกขยะนอกจากจะมีผลดีเรื่องไม่มีเศษแก้วหรือวัสดุมีคมมาทำให้แผ่น HDPE ฉีกขาดและส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำใต้ดินแล้ว การบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมตัดแยกขยะของภาคส่วนต่างๆก่อนนำไปฝังกลบ ยังสามารถนำขยะมารีไซเคิล ใช้ซ้ำหรืออัดแท่งส่งไปทำเป็นพลังงานเชื้อเพลิง RDF ได้อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอการระบวนการมีส่วนร่วมต่อไป

กระบวนการขั้นตอนมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆต่อการกำจัดขยะ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนหรือสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องสนับสนุนให้เกิดกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการขยะอย่างสร้างสรรค์ โดยมีองค์ประกอบการดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ให้ชัดเจน
2. กำหนดเป้าหมายให้ตรงตามวัตถุประสงค์
3. กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการมีส่วนร่วม
4. สร้างข้อตกลงกติการ่วมกันของกระบวนการมีส่วนร่วม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ อปท.จะต้องเป็นองค์กรหลักในระดับท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการจัดการขยะ โดยจะต้องมีความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ริเริ่มร่วมกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาซึ่งปัจจุบันการดำเนินการเพื่อจัดหาสถานที่กำจัดขยะที่จะเกิดขึ้นในชุมชนมักประสบปัญหาการคัดค้านจากประชาชนในชุมชนรวมถึงผู้ประกอบการ ทั้งนี้เนื่องจากการไม่สามารถสื่อสารให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมตัดสินใจ ดังนั้นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักและเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วม จะช่วยลดอุปสรรคและข้อขัดแย้งได้เป็นอย่างดี

กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ขั้นตอนการริเริ่มการบริหารจัดการขยะ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาขยะภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการ กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินการบริหารจัดการขยะ การกำหนดวิธีการและแนวทางการ ดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมร่วมใช้ประโยชน์จากขยะ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน ในการจัดเก็บขยะ การคัดแยกขยะ หรือ เข้าร่วม บริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการจัดเก็บขยะ เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการดำเนินงาน หรือยอมรับผลประโยชน์อัน เกิดจากการขายขยะ การใช้ขยะ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล ติดตามผล เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้า ร่วมประเมินว่า การดำเนินการ การบริหารจัดการขยะนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ซึ่งในการประเมิน อาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย เป็นการประเมินผลการหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำ ในรูป ของการประเมินผลรวมได้

การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในการบริหารจัดการขยะในพื้นที่เกาะเสม็ด

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการศึกษาพบว่าทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการจัดการขยะของชุมชนร่วมกับ อบต. และร่วมวิเคราะห์ ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อจัดทำโครงการหรือกิจกรรมการจัดการขยะ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนของแต่ละชุมชนแก่ผู้บริหารหรือ อบต.เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการขยะของชุมชน การร่วมในการวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่นโครงการที่พัฒนามาจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อเสนอปัญหาและความต้องการจัดการขยะของชุมชนร่วมกัน

โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเพ ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ เช่นภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ประชาชน ชุมชนในเกาะเสม็ด รวมถึงนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปที่มาศึกษาดูงานการบริหารจัดการขยะเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการขยะของชุมชนและแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนในเกาะเสม็ดอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามนโยบายการบริหารจัดการขยะของ อบจ.ระยอง (นายเฉลียว วิเชียรแสง นายก อบต.เพ, 2565)

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมทุกกลุ่มให้ความร่วมมือ เป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของ อบต.ในการรณรงค์และร่วมเก็บขยะในชุมชน และ อบต.เพ ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ชุมชนในการรักษาความสะอาดภายในบริเวณชุมชน และร่วมมือให้ประชาชนทุกกลุ่ม รวมถึงนักท่องเที่ยวช่วยกันคัดแยกประเภทขยะ เช่น พลาสติก กระดาษ ขวดแก้วหรือขยะมีพิษ ก่อนนำไปทิ้งลงถังขยะ ในการซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนให้ลดการใช้ถุงพลาสติกและกล่องโฟม กล่องกระดาษ รณรงค์ให้ใช้ถุงผ้า ปิ่นโต หรือตะกร้า มาซื้อสินค้า ให้ประชาชนมีความตระหนักถึงภาวะโลกร้อน และรณรงค์ให้นำขยะในครัวเรือนมาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น “การที่ประชาชนที่อาศัยในชุมชนเกาะเสม็ด ประชาชนกลุ่มจิตอาสา ผู้บริหาร อบต.เพ และหน่วยงานของรัฐ ร่วมดำเนินกิจกรรมของโครงการโครงการรณรงค์รักษาความสะอาดตามสถานที่สาธารณะซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีและทุกโอกาสในการร่วมกิจกรรมซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมพิษ และ สารพิษ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาการท่องเที่ยวได้”

(นางสรวิญทิพญ ทัทมงคลทรัพย์ นายกสมาคมท่องเที่ยวเกาะเสม็ด, 2565)

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ การแปรรูปขยะ และการใช้ซ้ำ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มชุมชนและภาคเอกชนที่เกาะเสม็ด อบต.เพ มีการส่งเสริมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวตระหนักถึงการนำสิ่งของเหลือใช้มาใช้ใหม่ ใช้ซ้ำ และลดการใช้สิ่งของที่เกิดขยะ พร้อมทั้งร่วมกันสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นจากสิ่งของเหลือใช้ ร่วมกันหาแนวทางจัดตั้งธนาคารขยะ หรือการแปรรูปขยะ มาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ทุกคนได้ใช้ประโยชน์จากขยะร่วมกัน และมีการจัดตั้งกลุ่มชุมชนเพื่อให้ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากขยะ การแปรรูปขยะ และการใช้ซ้ำ ซึ่ง

ปัจจุบันพัฒนาเป็นศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชน ธรณรงค์ให้ความรู้บูรณาการสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น “การให้ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากขยะ การแจกจ่ายสารเร่งผลิตน้ำหมักชีวภาพสำหรับทำปุ๋ยหมักจากการคัดแยกเป็นการใช้ประโยชน์จากขยะ การรณรงค์ให้ความรู้เชิงบูรณาการเป็นหน้าที่ของนักวิชาการในการมีส่วนร่วมในการให้ความรู้การใช้ประโยชน์จากขยะร่วมกัน” (นายดำรงศักดิ์ ออบเหลือง นักวิชาการสุขาภิบาลปฏิบัติการ, 2565)

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่า ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ เพราะในปัจจุบัน อบต.เพ และสื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ธรณรงค์ให้มีการลดภาวะโลกร้อนประชาชนในชุมชนจึงตระหนักถึงการทำให้เกิดขยะน้อยที่สุด ได้แก่ ลดขยะมูลฝอย นำขวดพลาสติกขวดแก้วหรือถุงพลาสติกที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ซื้อผลิตภัณฑ์ชนิดเติม แบบถุงพลาสติกมาใช้ แทนการซื้อผลิตภัณฑ์แบบขวด ทำให้ลดรายจ่าย เช่น การคัดแยกขยะในครัวเรือนแล้วนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ การมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนมาทิ้งลงถังขยะของ อบต. การมีส่วนร่วมในการไม่ทิ้งขยะลง แม่น้ำลำคลอง หรือในทะเล เช่น “ถุงพลาสติกอัดแท่งบนเกาะเสม็ด สามารถนำไปขายให้บริษัทที่รับซื้อไปผลิตเชื้อเพลิงจากขยะพลาสติก (Refuse Derived Fuel) หรือ RDF รายได้ส่วนหนึ่งก็จะนำกลับมาพัฒนาจัดหาอุปกรณ์ในการบริหารจัดการขยะและหรือนำมาใช้ในดำเนินกิจกรรม ต่างๆ เช่น โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะของ หรือ การรณรงค์การใช้ประโยชน์จากขยะ เป็นต้น” (นางสาวดวงหทัย เทียงสุนทร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพ, 2565)

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพราะประชาชนมีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการขยะ เป็นภารกิจของทาง อบต.ที่จะต้องดำเนินการให้บริเวณชุมชนมีความสะอาด การคัดแยกขยะของประชาชนมีส่วนให้ การเก็บขนส่ง ลำเลียงและการกำจัดขยะมูลฝอยของรถเก็บขยะของ อบต.ง่ายและสะดวก รวมถึงประชาชนตระหนักถึง การติดตามและประเมินผลการตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะของทาง อบต. เพื่อมีส่วนในการเรียกร้องให้ลดหรือเพิ่มค่าเก็บขนขยะ การคัดแยกขยะของประชาชนมีส่วน

สำคัญในการจัดการเก็บ ขนถ่าย ลำเลียงและการกำจัดขยะของ อบต.เพ ให้เกิดความสะอาด สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

สรุปการศึกษาการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่าสอดคล้องกับการศึกษา กล่าวคือ กลุ่มเอกชน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว อบต. หน่วยงานราชการ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีส่วนร่วมในทุกๆกระบวนการตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำข้อมูล บทสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในการค้นหาปัญหา พิจารณา ปัญหาขยะของเกาะเสม็ดพบว่า ได้มีการใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือเพื่อทำให้เกิดการทำงานร่วมกันในการจัดการขยะของชุมชน ประชาชนมีการนำถุงผ้าหรือภาชนะอื่นทดแทนเพื่อใส่ของแทนการใส่ถุงพลาสติก และการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา พิจารณาปัญหาและจัดความสำคัญของปัญหา ตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ

2. การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆในการลดปริมาณขยะ ร่วมจัดการขยะ ของเกาะเสม็ดพบว่าทุกกลุ่มมีส่วนร่วมจัดการขยะของชุมชนร่วมกับอบต.เพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนมีการจัดการขยะเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนและง่ายต่อการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่น การนำขยะมาเก็บรวบรวมตามจุดที่ทาง อบต. กำหนด มีการคัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง การนำขยะเปียกมาทำเป็นปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำ เพื่อลดปริมาณขยะ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆในการใช้ประโยชน์จากขยะ การใช้ซ้ำ การแปรรูปขยะของเกาะเสม็ด

ในการใช้ประโยชน์จากขยะ มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการโรงแรม เอเชน ตระหนักถึงการนำสิ่งของเหลือใช้น่ากลับมาใช้ซ้ำ เพื่อลดการใช้สิ่งทีก่อให้เกิดขยะ พร้อมกับร่วมกันสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นจากสิ่งของเหลือใช้ หรือการแปรรูปขยะ หรือมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากขยะมูลฝอยของเกาะเสม็ด มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ ประชาชนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตระหนักถึงข้อดีของการลดปริมาณขยะ ทุกคนต้องให้ความสำคัญกับการลดปริมาณขยะเพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของเกาะเสม็ด ทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการร่วมกันลดปริมาณขยะนั้นจะทำให้ผู้ประกอบการหรือภาคเอกชนได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งหมด

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ เอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยวได้ แสดงความคิดเห็นทุกกระบวนการในการบริหารจัดการขยะ แสดงทัศนคติที่เหมาะสม ร่วมกันหาทางออกในกิจกรรมต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการประเมินโดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน พร้อมแนวทางในการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานต่างๆ ร่วมกัน การบูรณาการการบริการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษากิจการบริการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการขยะและจากการศึกษากิจการบริการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของชานน ฮุยสกุล (2550) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเทศบาลนครยะลาในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลาและสอดคล้องกับการศึกษาของประพุกษ์ นิลโมทย์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลยิงอ อำเภอยิงอจังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาความสอดคล้อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง

ทั้งนี้จากศึกษากิจการบริการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆบนเกาะเสม็ด ได้แก่กลุ่มเอกชน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มเจ้าหน้าที่ และ ประชาชนที่เกาะเสม็ด ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เป็นเพราะหน่วยงานราชการ ผู้บริหาร อบต. กลุ่มเอกชน ใช้สื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผนวกให้มีการลดภาวะโลกร้อนในชุมชนและสถานที่พัก ที่ท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ทำให้

ประชาชนและนักท่องเที่ยว ตระหนักถึงการลดขยะ อีกทั้งจากการที่มีเจ้าหน้าที่ของ อบต.เพ เข้มงวดในการรักษาความสะอาด จัดเก็บขยะเป็นประจำ สม่ำเสมอ และมีการจัดวางถังขยะของ อบต. ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งการที่ อบต.ขอความร่วมมือไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่ เนื่องจากขยะทำให้เสียสภาพภูมิทัศน์แล้วยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่าง ๆ ได้อีกด้วย จึงทำให้ประชาชนต้องร่วมกันรักษาความสะอาดภายในบริเวณชุมชน โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการขยะ ตามนโยบายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

การบริหารจัดการขยะ

การบริหารจัดการขยะ เพื่อป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านขยะและสิ่งปฏิกูลพบว่าสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ได้เสนอวิธีการปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาขยะการบริหารจัดการขยะในพื้นที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง โดยให้มีการเก็บรวบรวมและกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลด้วยวิธีการที่ถูกต้อง โดยเฉพาะขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นในอบต.เพ มีการเลือกใช้เทคโนโลยีการกำจัดแบบผสมผสานหลายวิธีที่จะเน้นการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ ทั้งใช้รูปแบบปุ๋ยอินทรีย์และการแปรรูปเป็นพลังงานโดยเอกชน และจะส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาลงทุนและมีส่วนร่วมดำเนินการให้มากขึ้นโดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2557)

1. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ และใช้สินค้าที่มีส่วนประกอบของวัสดุที่ใช้แล้วหรือวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยงานตัวอย่าง และให้กระทรวงการคลังพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการที่นำวัสดุใช้แล้วมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า เพื่อลดต้นทุนและให้สามารถพัฒนานวัตกรรมการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติให้มากขึ้น

2. การกำหนดเป็นแนวนโยบายให้ อบต.และ อปท. ทั่วประเทศจัดหาสถานที่กำจัดขยะในระยะยาว ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ที่ผลิตขยะมูลฝอยมากกว่าวันละ 100

ต้น จะต้องส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาดำเนินการลงทุนก่อสร้างและบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ แทน โดยรัฐสนับสนุน

งบประมาณเฉพาะค่าติดตั้งระบบที่ต้องจ่ายให้กับเอกชนในรูปแบบของบดถอยในช่วงระยะเวลา3-5 ปีแรก รวมถึงการขนถ่ายขยะจากเกาะเสม็ด มายังฝั่งเมืองระยอง

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลน้อย ให้ใช้ระบบ กำจัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียง หรือรวมตัวกันหลายแห่งเพื่อสร้าง สถานที่กำจัดไว้ใช้ร่วมกันโดยรัฐสนับสนุนงบประมาณลงทุนให้บางส่วน

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีระบบคัดแยกและรวบรวมของเสียอันตรายจาก ชุมชนต่างหากจากขยะมูลฝอยทั่วไป เพื่อนำไปกำจัดที่สถานที่กำจัดของเสียอันตรายของเอกชน ทั้งนี้ ภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างสถานที่รวบรวมและ สนับสนุนค่ากำจัดขยะในช่วงแรก

5. การกำหนดสถานที่กำจัดขยะติดเชื้อในลักษณะแบบศูนย์รวม ที่สามารถใช้ร่วมกับ หลายท้องถิ่นโดยภาครัฐส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนและดำเนินการบริหารจัดการขยะ

6. การอนุญาตให้มี (Permitting system) การติดตามตรวจสอบสถานที่กำจัดขยะ และมีการรายงานผลสู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

การการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง สามารถอธิบายถึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีรูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมพบว่าสอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (1980) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วยการมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจรับรู้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการใช้ ประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในการค้นหาปัญหา พิจารณา ปัญหาขยะของเกาะเสม็ดพบว่าได้มีการใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือเพื่อทำให้เกิดการทำงานร่วมกันในการจัดการขยะของชุมชน การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา พิจารณาปัญหา และจัดความสำคัญของปัญหา ตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ

2. การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมลดปริมาณขยะ ร่วมจัดการขยะของเกาะเสม็ดพบว่าทุกกลุ่มมีส่วนร่วมจัดการขยะของชุมชนร่วมกับอบต.เพ ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนมีการจัดการขยะเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนและง่ายต่อการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เช่น การนำมูลขยะมาเก็บรวบรวมตามจุดที่ทาง อบต. กำหนด มีการคัดแยกขยะเปียก ขยะแห้ง การนำขยะเปียกมาทำเป็นปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำ เพื่อลดปริมาณขยะ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในการใช้ประโยชน์จากขยะ การใช้ซ้ำ การแปรรูปขยะของเกาะเสม็ดในการใช้ประโยชน์จากขยะ มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการโรงแรม เอกชน ตระหนักถึงการนำสิ่งของเหลือใช้นำกลับมาใช้ซ้ำ เพื่อลดการใช้สิ่งของที่ก่อให้เกิดขยะ พร้อมทั้งร่วมกันสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นจากสิ่งของเหลือใช้ หรือการแปรรูปขยะ หรือมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากขยะมูลฝอยของเกาะเสม็ด กล่าวคือการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ ประชาชนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตระหนักถึงข้อดีของการลดปริมาณขยะ ทุกคนต้องให้ความสำคัญกับการลดปริมาณขยะเพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของตลาด ทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการร่วมกันออกแบบลดปริมาณขยะนั้นจะทำให้ผู้ประกอบการหรือภาคเอกชน ได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งหมด

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ เอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยวได้ แสดงความคิดเห็นทุกกระบวนการในการบริหารจัดการขยะ แสดงทัศนคติที่เหมาะสม ร่วมกันหาทางออกในกิจกรรมต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการประเมินโดยการใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน พร้อมแนวทางในการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานต่างๆ ร่วมกัน การบูรณาการอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายการจัดการขยะบริเวณชุมชนและตลาด ตามความหนาแน่นของประชากรเพื่อเป็นมาตรการสำคัญในการนำไปสู่การปฏิบัติ
2. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการขยะ เช่น ระบบจัดการการเก็บขยะอัจฉริยะ เป็นระบบบริหารงานและวางแผนการบริหารจัดเก็บขยะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนและภาคเอกชน เสนอคัดเลือกตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลของ โดยการร่วมจัดทำเทศบัญญัติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด การบริหารจัดการขยะบนเกาะเสม็ด
2. ควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนและภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายได้จากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากการบริหารจัดการขยะ โดยการจัดทำประชาคมเพื่อคัดเลือกตัวแทนจากประชาชนที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ เพื่อให้มีการติดตามประเมินผลและรายงานผลรายรับจากการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบเชิงปริมาณเพื่อสำรวจความคิดเห็นของภาคส่วนต่างๆ องค์กรอิสระ ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงสถิติมาประกอบการพิจารณาการปรับปรุงนโยบาย ด้านการบริหารจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). สถานการณ์มลพิษของ
ประเทศ

ไทย. กรุงเทพฯ : กรมควบคุมมลพิษ.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2559). สรุปข้อมูลองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น

ทั่วประเทศ. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.

กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). คู่มือ
การสร้าง

วินัยสู่ การจัดการขยะที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม.

ชานนท์ ชุ่มสกุล. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนเทศบาลนครยะลาในการจัดการขยะมูลฝอย

ของเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์

มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปัจจุบัน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภากาการพิมพ์.

วิโรจน์ รูปดี. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแยกประเภทขยะของเทศบาลเมือง
เพชรบูรณ์.

(สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรศักดิ์ โอสภิตพร. (2550). รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับเทศบาลตำบลดอยสะเก็ด

อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ :

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประพุกษ์ นิลโมทย์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล

ตำบลยี่งอ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,

สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น,มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development: Seeking clarify through specificity*. n.p.